

Sayın Genel Sekreter,

Yüksek Mahkemelerin Saygıdeğer Başkanları,

Değerli Katılımcılar,

“Türkiye’de İfade ve Medya Özgürlüğü” isimli bu konferansta sizleri ağırlamaktan onur duyduğumu belirterek sözlerime başlıyorum.

Avrupa Konseyi'nin temel felsefesini ve insan hakları alanında uluslararası işbirliğinin temelini, hiçbir ülkenin bu alanda kusursuz olmadığı ve işbirliğinin üyelerin ortak yararına olduğu anlayışı biçimlendirmektedir.

Bu itibarla, Avrupa Konseyine taraf devletlerin Sözleşme ihlallerinin önlenmesi bağlamında yapısal sorunlarını çözerken edindikleri tecrübelerinin ve iyi uygulama örneklerinin paylaşılmasını önemseyeceğimizi ifade etmek istiyorum.

Temel hak ve özgürlüklere ilişkin konuların, devletlerin saklı yetki alanından çıktığı, küresel ve bölgesel düzeyde güçlü kurumsal teminatlara bağlandığı bir çağda yaşıyoruz.

İnsana, onun doğuştan gelen haklarına ve onuruna saygı, uluslar arası toplumun üzerinde ittifak ettiği temel değerlerdir.

İnsan hakları hukuku, 2. Dünya savaşından sonra hızlanan ulusüstü kurumsallaşmasıyla, insanlığın kozmik vicdanı ve hukukun evrensel dili haline gelmiştir.

Günümüzde bu evrensel dilin sesiyle konuşanlar, Kartacalı ünlü şair Terentius, **“insana dair hiçbir şey bana yabancı değildir”** sözüne nispet eden bir bilgelikle, hiçbir bireysel trajedinin artık umursanmaz uzaklarda olmadığını söylemektedir.

Günümüzde iyi işleyen bir adalet sistemini kuramayan, insan hak ve özgürlüklerini olması gereken düzeyde koruyup geliştiremeyen ülkelerin uluslararası alanda da söz sahibi olması mümkün değildir.

Değerli katılımcılar;

Yaşam hakkıyla birlikte, çoğu hak ve özgürlüğün adeta bir ön koşulu olan düşünce ve ifade hürriyeti, günümüz demokratik sistemlerini var eden temel bir meşruiyet kaynağıdır.

Toplumda kanaat oluşumunun ve kamusal tartışmanın varlığı bu kaynaktan beslenir ve tıpkı ekonomide olduğu gibi fikir piyasasındaki rekabet de “en iyi”nin kazanması, yani hakikatin galip gelmesi için yegâne yöntemdir.

Bu modern yaklaşım, toplumumuza hâkim olan geleneksel değerler ve kadim kültürümüzle tam bir uyum içindedir.

İhtilaflarımız öteden beri rahmet kaynağı olarak görülmüş; hakikat kıvılcımının, fikirlerin çarpışmasıyla doğacağı varsayılmıştır.

Şu halde, hoş gitmeyen, rahatsızlık veren, hatta şok eden fikirlerin, en az zararsız ve etkisiz gibi görülen, makul ve makbul sayılan fikirler kadar hoşgörüle karşılanması gerekir.

Demokratik hoşgörü, yeri ve zamanı geldiğinde vazgeçilebilecek bir lütuf olarak değil, bireysel özgürlüklerin başlıca teminatı olabilecek, ihmal edilmesi imkânsız bir görev olarak algılanmalıdır.

Bir fikri veya bir fikrin ifadesini yasaklamak, bu rekabet dengesini bozar ve sanılanın aksine, yasaklanan fikre haksız bir avantaj sağlar.

Yasaklanan her fikir, akılcı yoldan eleştirilme riskini bertaraf etmiş, kendine bir dokunulmazlık kazandırmış olur.

Hatta yasaklarla çoğu zaman, yasaklanan fikir ve ifadelere haksız bir itibar ve cazibe de atfedilmiş olur.

Ünlü düşünür John Locke’un sözleriyle, **“Hakikat, yasalarla öğretilemez ve onun insanların zihinlerine girmesini sağlamak için herhangi bir güce de ihtiyacı yoktur. Hakikat kendi ışığıyla kendi idrakinin yolunu çizemezse, ödünç alınan vahşi gücün ona ilave edecekleriyle kuvvetini yitirecektir.”**

Unutulmamalıdır ki, hakikatin reddi bile kendi içinde bir hakikat iddiasına dayanır.

Toplumunu, seçkinler eliyle geliştirilmiş ve doğruluğundan şüphe edilmeyen ilkeler etrafında şekillendirme isteği, ideolojik devletlerin özelliğidir.

Demokrasi ve günümüz demokrasilerinin alamet-i farikası olan çoğulculuk fikri, her şeyden önce, hiç kimsenin hakikat tekeline sahip olmadığı bir toplum modelini işaretlemektedir.

Bu model içinde devletin amacı ve fonksiyonu, resmi olarak “iyi, makul ve makbul” vatandaşlar üretmek değil, vatandaşlarının kendi “iyi, makul ve makbul” anlayışlarını geliştirebilecekleri bir sosyal, siyasal vasat oluşturmakla sınırlıdır.

Yine John Locke’un sözleriyle “kanunların işi, kanaatlerin doğruluğunu temin etmek değil; toplumun ve her bireyin can ve mal güvenliğini sağlamaktır.”

Öyleyse, toplumun ürettiği “ortak iyi”ye açık bir saldırı, toplumsal güvenliğe yakın ve somut bir tehlike oluşturmadığı sürece, her fikre, her inanişâ, her düşünceye en geniş ifade zemini sağlanmalıdır.

Demokrasi fikrinin, ifade özgürlüğü talebini olabildiğince dar ve güvenlik ihtiyaçlarını ise belirsiz bir genişlikte ele alınmasına tahammülü yoktur.

Zira bireysel özgürlük talepleri, temelde bireyin dokunulmaz ve güvenli bir alan oluşturma ihtiyacına dayanır.

Buna kısaca bireysel güvenlik talebi diyebiliriz.

Ulusal güvenlik kaygılarıyla, işte bu bireysel güvenlik taleplerine sırt çeviren toplumlar, bireyle devlet arasındaki gerilimi tırmandırarak, sonuçta ulusal güvenliği sağlayacak bir sosyal destek ve siyasal meşruiyetten yoksun kalabilirler.

Yakın siyasi coğrafyamız, bu sebep sonuç ilişkisinin aktüel ve dramatik örnekleriyle yüklüdür.

Kaba kuvvetin bükülmez sanılan bileği, bilgi ve teknolojinin dönüştürücü etkisi karşısında günümüzde artık çaresiz duruma düşmüştür.

Teknoloji geliştikçe bilgi edinme kanalları genişlemiş, bu kanallar genişledikçe hür düşüncenin önündeki engeller kalkmıştır.

Bu sayede sivil toplumun haberleşme ve organizasyon kabiliyeti artmış ve otoriter yönetimlerin bir ahtapot gibi toplumu sımsıkı saran kolları çözülmeye başlamıştır.

Özetle ideolojik devletlerin toplumlarına, neyi ne kadar düşünmesi ve ifade etmesi gerektiğini deklare etmelerinin yanlışlığı kadar anlamsızlığı da tarihi bir tecrübeye dönüşmüştür.

Saygıdeğer konuklar;

Devletimizin özgürlükçü ve demokratik karakterini güçlendirmekte kararlı olan Hükümetimiz, temel hak ve hürriyetlerin en geniş hukuki korumaya kavuşması için güçlü bir siyasi istek taşımaktadır.

Son on yıl içinde bu alanda önemli reform adımları atılmış, yasal ve yapısal sorunların çözümü ile kurumsal önlemlerin geliştirilmesi noktasında önemli mesafeler alınmıştır.

Mevzuatımız, demokratikleşme ve insan hakları odaklı bir yaklaşımla gözden geçirilmiş, anayasal ve yasal düzeyde gerçekleştirilen değişiklikler, bir taraftan temel hak ve özgürlükleri daha güçlü teminatlara bağlayacak düzenlemeleri, diğer taraftan yargının etkinliğini, bağımsızlığı ve tarafsızlığını güçlendirecek önlemleri içermiştir.

Zamanın gerisinde kalan ve güncel ihtiyaçları karşılayamayan temel kanunlarımız yenilenmiş, yargısal işleyişin etkinliğini artıran 3 ayrı reform paketi de son iki yıl içinde kanunlaşmıştır.

Ülkemizin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önündeki görünümünü iyileştirmek ve hak ihlallerine yol açan yapısal sorunları gidermek için hazırladığımız 4. Yargı Paketi ise yakın zamanda meclis gündemine gelecektir.

Temel hak ve hürriyetlerin korunup geliştirilmesi ve ihlallerin önlenmesi amacıyla ülkemizin kurumsal kapasitesi de güçlendirilmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ortaya koyduğu sistemin ikincillik prensibine uygun olarak, iç hukukumuzda oluşturduğumuz Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu; temel hakları korumak ve geliştirmeye yönelik faaliyetlerde bulunmak üzere kurulan İnsan Hakları Kurumu; idari işlemlerin demokratik denetimine imkân tanıyan Kamu Denetçiliği uygulaması ve Bakanlığımız bünyesinde kurduğumuz İnsan Hakları Dairesi bu kurumsal önlemler arasında öne çıkan örneklerdir.

Konuyla ilgili çabalarımız bir taraftan geniş bir toplumsal talep ve mutabakata, diğer taraftan, ülkemizin AİHM önündeki olumsuz görünümünü iyileştirme kararlılığına dayanmıştır.

Eksiklerimizle yüzleşme konusundaki cesaretimiz kadar, bunları tamamlama konusundaki gayretimiz de büyük olmuştur.

Türkiye'nin, ağırlıklı olarak geçmişin yasal ve yapısal sorunlarından kaynaklanan, ifade özgürlüğü alanındaki olumsuz görünümü, elbette üzüntü vericidir.

Ancak ifade özgürlüğü alanında Türkiye'de son yıllarda önemli ilerlemeler kaydedildiği gözden kaçırılmaması gereken bir gerçektir.

Basın Kanunumuz yenilenmiş, radyo ve televizyonların dili özgürleştirilmiş, Türk Ceza Kanununun yoğun eleştirilere konu olan 301. maddesi başta olmak üzere, ifade özgürlüğü önünde engel oluşturduğu söylenen pek çok hüküm gözden geçirilmiştir.

Son olarak kısa bir süre önce parlamentomuzdan geçen 3. Yargı Paketi ile basın yoluyla işlenen suçlarda dava ve cezaların ertelenmesi imkânı getirilmiş, eleştiri konusu olan adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs ve soruşturmanın gizliliğini ihlal gibi basın mensuplarını yakından ilgilendiren suçlar da yeniden ele alınarak unsurları belirgin hale getirilmiştir.

İleriye dönük olarak yayın durdurma tedbiri de bu paket kapsamında mevzuatımızdan çıkarılmıştır.

Ancak en büyük değişim, ifade özgürlüğünü de içerecek biçimde temel hak ve hürriyetler konusunda uygulamacılara hakim olan temel paradigmanın değişmesi olmuştur.

Bu paradigma değişimi, adeta bir devrim niteliği taşıyan 2004 yılındaki Anayasa değişikliğiyle uç vererek günümüze dek ulaşmıştır.

Anayasanın 90. maddesine eklenen bir fıkra ile temel hak ve hürriyetlere ilişkin uluslararası sözleşme hükümlerinin ulusal mevzuatımız karşısındaki üstünlüğünün vurgulanması kararlı bir başlangıç noktası olmuştur.

Dünyaya açılan, nitelik olarak gelişen ve zenginleşen yargı mensuplarının yeterlilikleri de bu değişimi tamamlayan bir başka unsurdur.

Türkiye Adalet Akademisi ile meslek öncesi ve meslek içi eğitimleri bilimsel bir çerçeve kazanan, akademik çalışmalara ilgisi günden güne artan, yabancı ülkelerdeki dil eğitimi ve kurs programlarına katılımları sağlanan hâkim ve savcılarımız, ülkemizdeki yargı profilini ve uygulama reflekslerini giderek değiştirmekte, olumlu yönde dönüştürmektedir.

Bugün Türk hakim ve savcıları, Avrupa Konseyi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi başta olmak üzere bir çok uluslar arası kuruluşta misyon üstlenmekte, sayısını artırmayı hedeflediğimiz dünya başkentlerinde adli müşavir olarak görev yapmaktadır.

Bu noktada, yargısal tasarrufların AİHM içtihatlarına uygunluğunun, HSYK tarafından hakim ve Cumhuriyet savcıları için bir terfi kriteri haline getirilmiş olmasının, uygulanmaya başlanmış olmasının önem ve değerine de dikkatinizi çekmek isterim.

Bugün bir araya geldiğimiz bu proje de, sözünü ettiğim paradigma değişimine bağlı olarak gelişen çaba ve arayışların ürünüdür.

Saygıdeğer konuklar;

Düşünce ve ifade özgürlüğünün ideal pratiği, toplumun sağlıklı bilgilenmesi, bunun için gerekli iletişim kanallarının oluşturulması ve bu sayede serbest ve özgür bir tartışma ortamının yaratılmasına bağlıdır.

Toplum bilgilendirme görevi bulunan ve demokratik denetim işlevini ancak bu sayede kazanan medyanın özgürce var olması bu bakımdan zaruridir.

Devletin karışmadığı yerde, basın kendiliğinden “özgür” bir ortam içinde olacak ve sonradan eklenen misyonu ile dördüncü kuvvet olarak demokrasiyi tamamlayacak, çoğulcu bir tartışma ortamını sağlayacak, dahası, hükümetleri denetleyip uygulamalarından seçmeni haberdar edecektir.

Çoğulcu bir demokratik yapının tesisinde kilit fonksiyonu bulunan basın mensuplarının, mesleki faaliyetlerini özgürce ve korkusuzca sürdürmesinin önemi bu sebeple çok açıktır.

Bu noktada, ülkemizdeki basın özgürlüğü konusunda süre giden tartışmalarla ilgili bir satır başı açmak ve bir uluslar arası kuruluşun yayınladığı raporda yer alan bazı iddialarla ilgili gerçeklere de bu vesileyle ışık tutmak isterim.

Uluslararası Gazetecileri Koruma Komitesinin 2012 yılı raporunda 76 kişinin tutuklu bulunduğu iddiası yer almaktadır.

Komitenin 2011 yılı raporunda ise bu sayı 8 olarak verilmişti.

İlginç olan nokta, 2012 yılında yayınlanan raporda yer alan 70 ismin, 2011 ve öncesinden beri yargı süreci içinde yer alıyor olmalarıdır.

Komitenin bir önceki yıl gazeteci olarak değerlendirmedeği isimleri, hangi ölçülere göre bir yıl sonraki raporunda gazeteci olarak değerlendirdiği, en azından bizim için cevapsız kalmış bir sorudur.

Gazeteci olsun veya olmasın, bir tek kişinin bile düşünceleri yahut ifadeleri nedeniyle mağduriyet yaşamasını kabul etmeyeceğimizi defalarca tekrarladım.

Ancak, ifade özgürlüğünün sınırını oluşturan, bırakın şiddete teşvik unsurunu, doğrudan şiddete bulaşmış kişileri bile gazetecilik kimliğiyle savunma refleksini, suç işlemekte imtiyazlı bir sınıf arayışı olarak görüyorum.

Ülkemiz cezaevlerinde hükümlü olarak bulunanlardan, gazetecilik kimliğiyle ilişkilendirilmeye çalışılanların bazılarının, silahlı terör örgütü üyeliği, adam kaçıрма, ruhsatsız silah ve tehlikeli madde bulundurma, bombalama ve adam öldürme gibi ağır cürümler sebebiyle hürriyetleri kısıtlanmış kişiler olması bu değerlendirmelerin güvenilirliklerini tartışmalı kılmaktadır.

Bunlar arasında, hırsızlık, gasp ve sahtecilik gibi yüz kızartıcı fiiller nedeniyle hüküm giyenler de bulunmaktadır.

Basın ve ifade özgürlüğüyle doğrudan yahut dolaylı hiçbir ilgisi bulunmayan bu tür eylemlere müsamaha gösterebilecek bir hukuk devleti modelinin yeryüzünde bulunabileceğini sanmıyorum.

Değerli konuklar;

Demokrasi korkuların değil, şarkıların, hürriyet şarkısının rejimidir!

Üretilmiş türlü vehim ve korkularla toplumun esir alınmaya çalışıldığı çok uzak olmayan bir geçmişte, güçlü bir siyasal itiraz ortaya çıkmış ve “**bu şarkı burada bitmez!**” demiştir.

Bu şarkı devam edecek ve Türkiye, hak ve özgürlükler yolunda daha müreffeh, daha gelişmiş bir gelecek için adımlarını daha hızlı atacaktır.

Hepinizi saygıyla selamlıyor, nazik dikkatiniz ve katılımınız için şükranlarımı sunuyorum.

Emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.